

ZUID LIMBURG HET EERSTE NEDERLANDSE NATIONALE LANDSCHAPSPARK ?

door L. C. M. HERMENS

Kort geleden heeft de A.N.W.B. voor een aantal geïnteresseerden in het landschapsbeheer een voor-

treffelijk verzorgde reis georganiseerd naar een aantal Nationale Parken in Engeland.

Deze excursie was ook voor deelnemers die Engeland reeds eerder bezochten een boeiende ervaring, omdat men deskundige informatie kreeg omtrent de ontwikkelingen en de problemen die zich bij het beheer van deze parken voordoen. Ondanks de vele nog niet opgeloste vraagstukken moet de bezoeker

Panorama over Oud-Valkenburg. Waardevolle cultuurmonumenten in een rijk geaccidenteerd oud cultuurlandschap.

Foto: Ir. L. C. M. Hermens.

echter tot de conclusie komen dat Engeland met deze parken reeds veel heeft bereikt en ons met deze vormen voor landschapsbescherming en landschapsbeheer bepaald een goede stap vóór is.

De engelse nationale parken vormen een voorbeeld van harmonie tussen natuurbehoud, recreatie, landbouw, landschapsbescherming en monumentenbeheer.

Er zijn tien van deze parken in Engeland en Wales met een oppervlakte van niet minder dan 13.650 km². Zij zijn successievelijk sedert 1950 door het Britse parlement aangewezen op basis van de Parkwet 1949.¹⁾

Het oudste nationale park is het Peak District, gelegen tussen de stedelijke agglomeraties van Sheffield en Manchester (tezamen 1,2 miljoen inwoners).

Het grootste, dat we eveneens bezochten, is het Lake District met een oppervlakte zo groot als de provincie Limburg. Daarnaast vallen onder de vigeur van deze wet nog 27 natuurschoongebieden met een oppervlakte van 11.500 km².

Globaal gesproken bestaat ongeveer de helft van de Britse nationale parken uit bos- en natuurgebieden en de andere helft uit landbouwgebieden, bebouwing e.d. Er wordt vooral veeteelt, schapen- en rundveehouderij, uitgeoefend.

Doordat de kosten van beheer en inrichting voor driekwart door de Engelse rijksoverheid worden betaald heeft zij in de beheerscommissies uiteraard een belangrijke inspraak. Eén derde van de leden van deze commissies bestaat uit personen die door het rijk worden aangewezen terwijl twee derde ervan wordt gevormd door gekozen streekvertegenwoordigers. Doordat er veel vrijwillige bewakers — zowel directeur als arbeiders — meehelpen in hun vrije tijd bedragen de beheerskosten minder dan f 10,— per ha per jaar. Op deze wijze hebben de Britten het in twee decennia klaar gespeeld om één tiende van hun land veilig te stellen als natuur- en recreatiegebied waarlijk een prestatie voor een zo dicht bevolkt land (225 inwoners/km²)!

En wat hebben wij in deze tijd bereikt?

Nederland bezit drie nationale parken, de Hoge Veluwe, de Kennemerduinen en de Zuid Veluwezoom. In tegenstelling tot de Engelse bestaan onze nationale parken echter vrijwel uitsluitend uit natuurgebied. Ze hebben een oppervlakte van 11.250 ha. Daarnaast bezit het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk nog een aantal voor een belangrijk deel kleine objecten, in totaal 344, met een oppervlakte van ongeveer tweehonderd km², in beheer bij het Staatsbosbeheer.

Voor het Ministerie van Landbouw en Visserij beheert deze dienst nog een oppervlakte van 21.000 ha natuurterrein, waaronder b.v. de Mui en de Slufter op Texel en het Kootwijkerzand op de Veluwe.

In feite bezit Nederland geen als zodanig beheerd parkgebied waar zich de synthese tussen landschap, recreatie, landbouw en cultuurbezit voordoet.

Zouden wij niet de voorwaarden verbeteren om zulke gebieden, die thans potentieel nog voorhanden zijn, via nationale landschapsparken veilig te stellen?

Dit zou kunnen plaats vinden zowel door het treffen van wettelijke en financiële als planologische en bestuurlijke maatregelen.

Voor wat de wettelijke aspecten betreft bezitten wij geen ervaring en kan alleen op de Britse Parkwet worden gewezen. Financiële maatregelen dienen uiteraard uit de wettelijke voort te vloeien.

De planologische begeleiding vindt plaats via de rijks en provinciale planologische diensten en de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Tenzij men de gemeentelijke autonomie in dit opzicht zou willen beperken, dient het aantal gemeenten zo klein mogelijk te worden gehouden hetgeen door samenvoeging van toekomstige parkgemeenten kan worden bereikt.

Gelukkig komen er in ons land nog een aantal fraaie landelijke gebieden voor die in aanmerking komen voor de aanwijzing en inrichting tot nationaal landschapspark. Een streek is er evenwel die in dit verband een héél duidelijke prioriteit vraagt en wel om méér dan chauvinistische motieven.

¹⁾ The National Parks and Access to the Countryside Act.

Dat is Zuid Limburg.

Het uiterste zuiden van Limburg bezit een van overig Nederland afwijkend en bijzonder mooi landschap, dat bovendien een groot aantal belangrijke natuurreservaten omvat. Dat weet eigenlijk iedere Nederlander wel.

In dit gebied treft men verder, als nergens anders, een heel duidelijke integratie aan van een grote reeks waardevolle cultuurmonumenten en een rijk geaccidenteerd oud cultuurlandschap. Wie kent niet deze oude kastelen, fraaie hofsteden, oude boerderijen, vakwerkhuisen, kapelletjes en de kruizen onder oude linden?

Nergens in ons land ook ziet men een zo duidelijke harmonie tussen landbouw en natuur als hier, in de vorm van holle wegen, hoogstamboomgaarden en graften (terrasranden).

En last but not least, Zuid Limburg is een van de meest geliefde vakantiegebieden van ons land. Deze streek zou met de vorming van een landschapspark in hoge mate worden gediend, want de aantrekkelijkheid als toeristengebied staat of valt met het behoud van het huidige landschap.

Verder is belangrijk dat Zuid Limburg aan de voorwaarden voor de vorming van een parkgebied vrijwel geheel en op korte termijn kan voldoen, omdat in het ontwerp streekplan, dat intussen openbaar werd gemaakt, de wens tot het stichten van een landschapspark uitdrukkelijk wordt bepleit. In dit plan wordt tevens benadrukt dat de belangrijkste delen, zijnde de ruggengraat van het park, als natuurpark dienen te worden aangekocht.

Dit voor zover dat al niet is gebeurd.

Vervolgens kan nog worden gewezen op de gemeentelijke herindeling die momenteel in Zuid Limburg aan de orde is. Ze biedt de gelegenheid om ook in bestuurlijke zin rekening te houden met het toekomstige parkgebied.

Een dergelijke gunstige situatie voor het tot stand brengen van een nationaal landschapspark zal zich in Zuid Limburg in de toekomst niet meer voordoen. Immers gezien de huidige ontwikkelingen en de snelle veranderingen op het platteland kan terecht wor-

den gesteld dat het creëren van een landschapspark in dit unieke deel van Nederland binnen zeer afzienbare tijd niet meer zal zijn te realiseren.

Niet alleen Limburg heeft dan een prachtige kans gemist om een nog gaaf leefmilieu te behouden voor komende generaties maar ook Nederland heeft dan verzuimd een cultuurbezit en een toeristisch belangrijk vakantiegebied in stand te houden.

Daarnaast zouden wij ons ook internationaal solidair kunnen tonen indien wij met Duitsland en België — die reeds een overeenkomst hebben gesloten over het Ardennen en Eifel Natuurpark — zodanig konden samenwerken dat dit natuurpark zich tot in Zuid Limburg kan gaan uitstrekken.

Dit zou de bestuurlijke erkenning betekenen van een cultuurlandschap dat al vele eeuwen een ecologisch en geografisch geheel vormt.

Maar nogmaals, indien Nederland hier niet spoedig tot een principieel besluit komt dan kunnen wij het Zuidlimburgse landschapspark wel vergeten.

Wij vrouwen echter dat dit niet het geval zal zijn. Eenvoudig vanwege het feit dat dit een goede en reële zaak is en omdat er geen verantwoord alternatief bestaat.